

SINGER LAREN

museum | theater | beeldentuin | eten & drinken | bijeenkomsten

JAARVERSLAG 2016

INHOUDS OPGAVE

VOORWOORD	3
SINGER LAREN MUSEUM	5
SINGER LAREN THEATER EN LAREN JAZZ	7
PUBLIEKSACTIVITEITEN EN EDUCATIE	9
NIEUWBOUW	11
SINGER SUPPORTERS	12
VERHUUR EN ACCOMMODATIE	16
BEDRIJFSVOERING	17
PUBLICITEIT	18
BIJLAGEN	20

VOORWOORD

Wegens verbouwing geopend. In die drie woorden is veel gezegd over het afgelopen jaar. Singer draaide in 2016 door met al haar activiteiten: museum, theater, beeldentuin, horeca, verhuur, winkel, etc. Toch was het een belangrijk afwijkend jaar. De Singer organisatie en haar bezoekers werden geconfronteerd met de grootste verbouwing sinds haar oprichting in 1956.

De relatief kleine Singer organisatie werd tot een grote inspanning gedwongen door haar normale werkzaamheden op het bekende kwalitatief hoge niveau uit te voeren en tegelijkertijd haar verantwoordelijk ten aanzien van de verbouwing, funding en financiering goed in te vullen. De organisatie is hier succesvol in gebleken.

De confrontatie van de nieuwbouw met onze bezoekers leek aanvankelijk een beperkte invloed te hebben. Natuurlijk zijn de aangeboden theateravonden in de tuinzaal van het museum onvergelijkbaar met de oude en zeker met de straks aangeboden theaterkwaliteit. In aantallen theaterbezoekers is dit ook aantoonbaar. De accommodatie is tijdens de verbouwing ook minder geschikt voor ontvangsten en daarom zagen we conform verwachting de verhuurinkomsten ook sterk teruglopen.

Het museum leek in eerste instantie de dans te ontspringen. De tentoonstellingen van Kirchner en de Franse Modernisten werden zeer gewaardeerd en goed bezocht. Toen echter de villa en het parkeerterrein in het najaar verbouwd werden zagen we tegelijkertijd de bezoekersaantallen van het museum sterk teruglopen. Onze laatste tentoonstelling over Buffa & Zonen was andermaal van kwalitatief hoog niveau. De bezoekersaantallen vielen echter bij deze tentoonstelling zo tegen dat hierdoor de bezoekersbegroting voor het hele jaar niet gehaald werd. De inkomsten van de horeca en de winkel zijn sterk afhankelijk van onze bezoekersaantallen. Samen met de tijdelijk beperkte mogelijkheden voor de verhuur is 2016 in financieel opzicht geen goed jaar geweest.

Gelukkig hebben toch veel mensen de weg naar ons gevonden en genoten van ons culturele aanbod. Ons educatieprogramma werd weer door veel kinderen en volwassenen zeer gewaardeerd. De start van *Onvergetelijk Singer* voor Alzheimer patiënten en hun mantelzorgers is een goede aanvulling op ons aanbod. Ook noemenswaardig was de tentoonstelling *Knowing you, knowing me* in de Van den Brink Galerij van de Internationale Schakelklassen. Deze twee projecten zijn mooie voorbeelden van de invulling van Singer Laren van haar cultureel maatschappelijke rol.

Ondanks dat veel inspanningen gericht zijn op het in goede banen leiden van de nieuwbouw en er ook al veel tijd besteed wordt aan de periode daarna vierde Singer Laren met groot genoegen op 12 mei haar jubileum. Op 12 mei 1956 werd Singer door Anna Singer geopend. Precies zestig jaar later beleefden bezoekers, supporters, personeel en vrijwilligers een mooie lente-dag met feestelijke workshops, lezingen en verdere verrassingen. Onze supporters waren weer van onschatbare waarde. Singer heeft een belangrijk beroep gedaan op deze bijzondere groep die Singer al vanaf haar oprichting steunen. Trots zijn we dat de nieuwbouw met meer dan zeventig procent aan bijdragen van deze supporters gerealiseerd wordt. In de vorm van mecenas, fellow founder, fellow, young singer, vriend en lid dragen zij bij aan onze stichting. Hun rol bij de funding van de nieuwbouw werd al benoemd en is ongekend in cultureel Nederland.

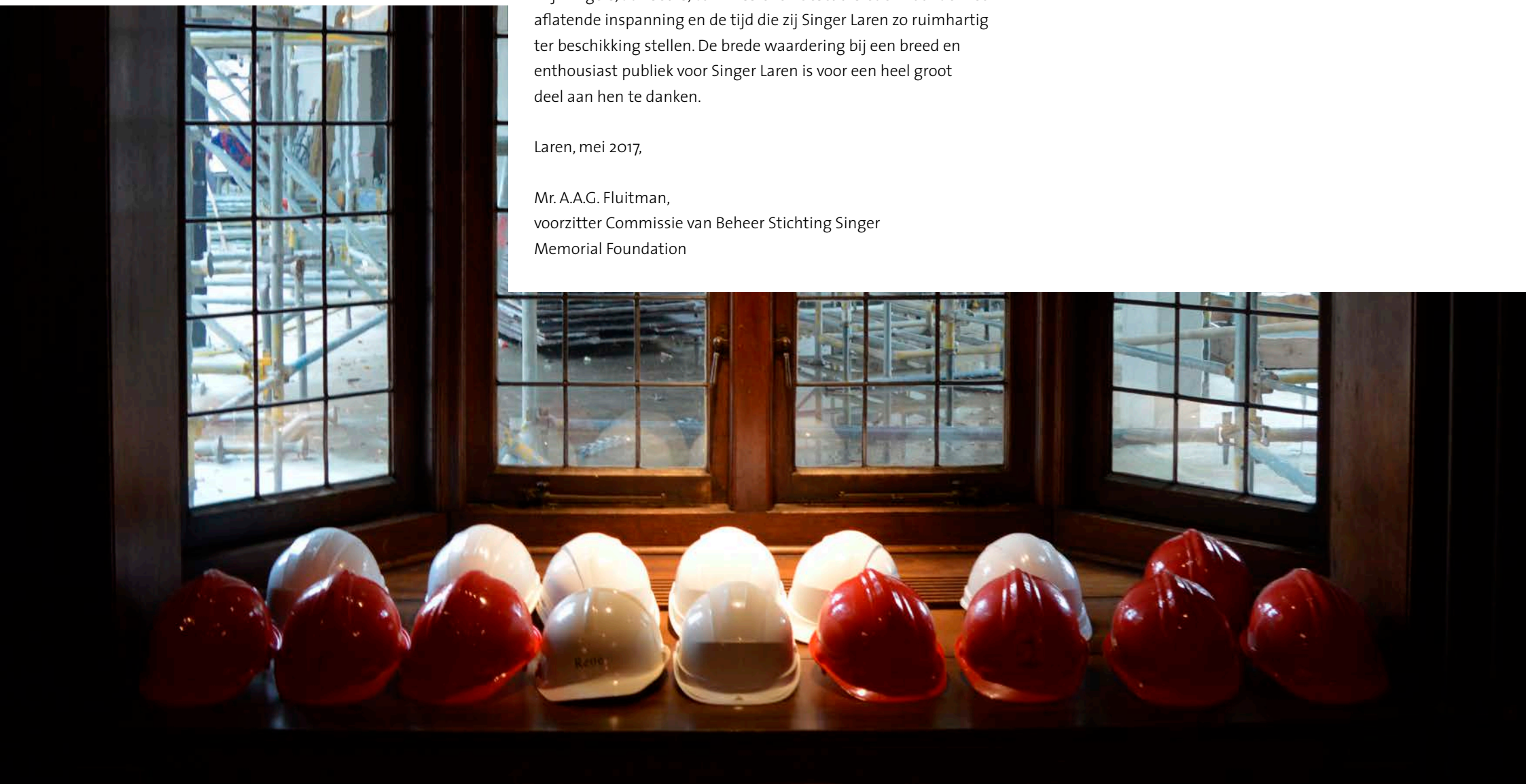
Voor het komende jaar hebben wij onszelf als uitdaging gesteld om de nieuwbouwfinanciering rond te maken. Ook dit jaar kregen we weer ruimhartige steun van de BankGiro Loterij. Onze hoofdsponsor ABN AMRO is al zesentwintig jaar verbonden als hoofdsponsor. De bank besloot niet alleen haar contract te verlengen, maar ook om deze significant op te waarderen. Met een feestelijke bijeenkomst en een slag op de AEX beursgong werd hier bij stilgestaan. Naast deze hoofdsponsor leverden Egeria, Gilde Healthcare, De Hoge Dennen, McKinsey & Company

Netherlands, NautaDutilh, PwC en Egon Zehnder International ook dit jaar hun trouwe bijdrage.

Bovenal gaat onze dank uit naar onze medewerkers, de vele vrijwilligers, adviseurs, commissie- en bestuursleden voor de niet aflatende inspanning en de tijd die zij Singer Laren zo ruimhartig ter beschikking stellen. De brede waardering bij een breed en enthousiast publiek voor Singer Laren is voor een heel groot deel aan hen te danken.

Laren, mei 2017,

Mr. A.A.G. Fluitman,
voorzitter Commissie van Beheer Stichting Singer
Memorial Foundation

SINGER LAREN MUSEUM

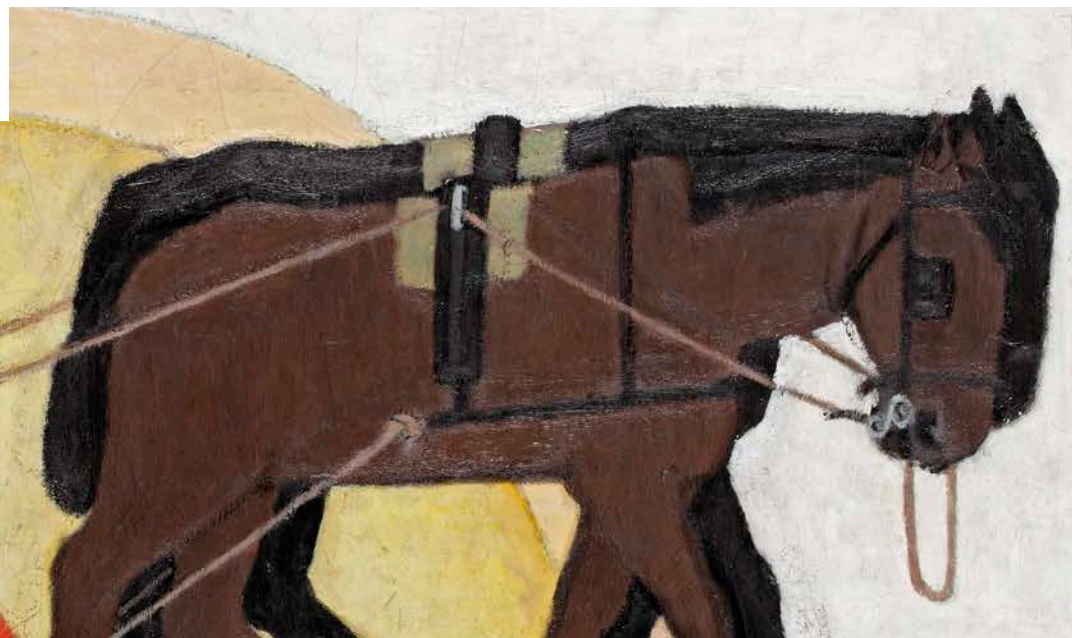

Bart van der Leek, *Ploegen*, 1913, olieverf op doek, 54 x 73 cm, collectie Singer Laren

TENTOONSTELLINGEN

Een vruchtbare samenwerking met het Kirchner Museum Davos resulteerde in de zeer geslaagde tentoonstelling *Kirchner. Paradijs in de bergen*. Deze expositie liep van 9 december 2015 tot 10 april 2016 en trok in totaal 53.082 bezoekers, waarvan 44.880 in 2016. Tot 17 januari was *De hand van Whistler* te zien waarmee Singer Laren het damesportret 'Symphony in White. The girl in the muslin Dress' succesvol kon authenticeren als een werk van de Amerikaanse kunstenaar James Abbot McNeill Whistler (1834-1903). Naast veel publiciteit, waaronder een paginagroot artikel in the International New York Times viel Singer Laren voor de restauratie van het schilderij de prestigieuze TEFAF Museum Restoration Fund ten deel.

In de zomermaanden wisselde Singer Laren zijn collectie uit met die van het *Musée d'Art Moderne de la ville de Troyes*. Een museum dat net als Singer Laren zijn bestaan dankt aan een unieke particuliere kunstverzameling. Aan de hand van de

hoogtepunten van de Singerverzameling werd onder de titel *Une modernité Hollandaise. La collection Singer* een overzicht gegeven van het Hollandse modernisme én werden de Franse schilderijen en Rodin-beelden van de Singers getoond. Tegelijkertijd konden wij in Laren genieten van de *Franse Modernisten* met werken van onder anderen Raoul Dufy, André Derain, Amedeo Modigliani en Henri Matisse. De tentoonstelling bereikte 43.591 bezoekers. Tijdens *Franse modernisten* waren in de tuinzalen zomerse voorstellingen uit eigen collectie te zien en tevens fotowerken en een videopresentatie van fotokunstenaar Hans Hiltermann, getiteld *You*. In de Van den Brinkgalerie werd het bijzondere kunstproject *Knowing me, Knowing you* gepresenteerd, waarmee Singer Laren zijn betrokkenheid toonde met de vluchtelingenproblematiek van deze tijd. In *Knowing me, Knowing You* werden beeldjes getoond die waren gemaakt door Nederlandse middelbare scholieren én door kinderen, die gevlucht zijn uit buitenlandse oorlogsgebieden.

De najaarstentoonstelling *Schoonheid te koop. Kunsthandel Frans Buffa & zonen* werd georganiseerd in samenwerking met Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD). Dit betrof de geschiedenis van een van Nederlands langstlopende kunsthandels, waar William en Anna Singer een aanzienlijk deel van hun verzameling – waaronder 14 beelden van Auguste Rodin – kochten. Inhoudelijk was de tentoonstelling sterk, maar helaas bleef het bezoekersaantal steken op 24.492.

In december presenteerde Singer Laren in samenwerking met de Stichting Vrienden van Bob ten Hoope een verkooptentoonstelling van nagelaten werken van Bob ten Hoope (1920-2014). Hiermee werd een aanzienlijk bedrag opgehaald, dat voor het grootste deel ten goede kwam aan de nieuwbouw van het

Singertheater. Zeven werken van Ten Hoope werden door de Stichting Vrienden van Bob ten Hoope geschonken aan Singer Laren, waarmee de Gooise kunstenaar blijvend aan ons instituut verbonden is.

BEZOEKERSAANTALLEN

In totaal bezochten 112.963 bezoekers in 2016 het museum.

Bezoekers *Kirchner*: 44.880

Bezoekers *Franse Modernisten*: 43.591

Bezoekers *Schoonheid te koop. Kunsthandel Frans Buffa & zonen*: 24.492

Tentoonstelling *Schoonheid te koop. Kunsthandel Frans Buffa & zonen*. Foto: Christian Boontjes

SINGER LAREN THEATER EN LAREN JAZZ

SINGER THEATER

Vanaf de start van het nieuwe seizoen eind september 2015 heeft Singer Laren gekozen om de theatervoorstellingen voor te zetten in de tuinzaal. In deze prachtige museale setting worden theatervoorstellingen gehouden na sluiting van het museum voor ongeveer honderd bezoekers per avond.

De programmacommissie selecteert uit het nationale aanbod van podiumkunsten een afwisselend en voor onze doelgroep aantrekkelijk theaterprogramma welke past bij de omvang van de museumzaal. Deze zaal kent een aantal technische beperkingen en ook door de omvang een beperkt budget die medebepalend was voor de programmacommissie bij de selectie uit het aanbod van de verschillende voorstellingen. Naast de theatervoorstellingen werden ook een aantal museale lezingen geprogrammeerd. Zo gaf Henk van Os een serie van vijf uitverkochte lezingen. De opbrengsten van meer dan tienduizend euro gingen naar het nieuwbouwfonds.

In totaal trokken de voorstellingen, lezingen, concerten en bijeenkomsten in het theater, inclusief die van derden, 6036 bezoekers. Laren Jazz 2016, supportersactiviteiten en openingen van tentoonstellingen trokken bovendien nog eens 1038 theaterbezoekers. De voorstellingen worden begeleid door vrijwilligsters, waarvoor Singer zeer dankbaar is.

LAREN JAZZ

In 2016 stond het bestuur van Laren Jazz voor de taak een alternatief te vinden voor het te verbouwen Singer Theater. De oplossing werd gevonden door het plaatsen van een theaterpaviljoen in de tuin van Singer Laren. Op vrijdag 2 september, alweer de vijftiende editie van Laren Jazz, werden de sponsors verrast met een optreden van De Dutch Concert Big Band onder leiding van Johan Plomp, met soliste Trijntje Oosterhuis, een fantastisch optreden waarbij ook ruimte was om te dansen. Als vanouds zorgde het Landesbergen/De Rijk combo voor de

Laren Jazz-BigBand
conservatorium met
Trijntje Oosterhuis,
foto Carel Jungerling

verdere muzikale omlijsting van de avond. Dankzij vele sponso-
ren en de fantastische inzet van een groot aantal vrijwilligers
en de professionele staf van Singer Laren werd ook deze editie
een daverend succes. De samenwerking met Lions Club Crailo
en Rotary Club Laren-Blaricum heeft onder meer geleid tot een
uitverkochte sponsoravond op vrijdag 2 september. Op zater-
dag 3 september toerden Frits Landesbergen en Jeroen de Rijk,
met hun combo, de foyer om tot een swingende jazzclub met
gastoptredens van Maria Mendes, Max Ionata en Olaf Polziehn.
Hoogtepunt van het festival was wederom het optreden van
Trijntje Oosterhuis met De Dutch Conservatorium Big Band,
zowel op de sponsoravond als tijdens de publieksavond brach-
ten zij het publiek tot groot enthousiasme. De Singer Laren Jazz
Award was dit jaar voor Joris Roelofs, 'een eer', zegt Joris Roelofs,
ook omdat Co de Kloet en Frits Landesbergen in de jury zitten.
Van Frits heb ik mijn eerste grote gig gekregen in een Benny

Goodman Tribute. Daar heb ik toen veel van geleerd'. Hij gaf
met het kwartet van Ilja Reijngoud een geweldige performance
in de tuinzaal waar ook Josee Koning met Batida zorgde voor
swingende, Braziliaanse klanken. Zoals elk jaar was een groot
deel van de opbrengst van het festival bestemd voor het Goede
Doel, het ondersteunen van musici met een fysieke en of ver-
standelijke beperking. Dit jaar ontving o.a. Tobias Rabelink v/h
The Garden of Love, een bijdrage en werd de samenwerking met
het Conservatorium van Amsterdam, Dolf van den Brinkfonds,
gecontinueerd.

v.l.n.r. Wart Kamps, Johan Goossens, Raymi Sambo, Ritzah
Statia en Sabrina van Halderen, Vincent Bijlo, Dolf Jansen,
Thomas Verbogt & Eric Vaarzon Morel, Tania Kross & Thijs
Borsten, Matroesjka, Daniël Arends, Diederik van Vleuten.

PUBLIEKS- ACTIVITEITEN EN EDUCATIE

HERPLAATSING GLASMOZAÏEK

Het glasmazaïek van kunstenaar Femmy Schilt (1908 – 1988) dat een plek had in de theatergang, is in februari verhuisd naar het Singer Atelier. De verhuizing was noodzakelijk vanwege de bouw van het nieuwe theater. Het mozaïek heeft een verhalend en educatief karakter. Aan de hand van het schilderspalet van William Singer wordt het levensverhaal van Anna en William Singer getoond. In het Singer Atelier (de educatieve ruimte) komt het dan ook goed tot zijn recht. Vanwege de herplaatsing waren op vrijdagmiddag 12 februari kinderen van harte welkom om zelf een (snoep)mozaïek te maken. Het was een bijzonder feestelijke middag en de onthulling van het mozaïek werd gevierd in het bijzijn van familie van Femmy Schilt, vertegenwoordigers van de erfgoedvereniging Bond Heemschut en verantwoordelijk wet- houder Tijmen Smit.

ONVERGETELIJK SINGER

Het jaar 2016 stond voor educatie in het teken van vernieuwing en experiment. Dankzij het Singer Atelier dat in oktober 2015 geopend werd, vonden er meer workshops plaats en ook werden er nieuwe educatieve programma's geïntroduceerd. Eén van die programma's is *Onvergetelijk Singer*: een inspirerende museummiddag voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. *Onvergetelijk Singer* is ontwikkeld in samenwerking met het Stedelijk Museum Amsterdam en het Van Abbemuseum in Eindhoven. Wetenschappelijk onderzoek naar het programma wordt verricht door de Vrije Universiteit. Het programma is geïnspireerd op het *Meetme@MoMA*-programma van het Museum of Modern Art in New York. Dankzij steun van het Gieskes-Strijbis Fonds kon er een implementatie- en trainingsprogramma worden opgezet waarmee het succesvolle Alzheimer-programma in 10 geselecteerde Nederlandse musea kon worden uitgerold. Singer Laren is dolblij bij deze selectie te mogen horen. Voor een periode van twee maanden kwam projectmedewerker Anouk Heesbeen in huis om het programma op te zetten. Alle medewerkers zijn geïnformeerd en de rondleiders en vrijwilligers zijn intensief getraind in de *Onvergetelijk*-methodiek. Er vond een pilotfase plaats en een feestelijke Kick-Off op vrijdag 27 mei. Het programma *Onvergetelijk Singer* vindt sinds juni 2016 iedere eerste vrijdag van de maand van 14.30 – 16.00 uur plaats. Deelnemers kunnen zich hiervoor aanmelden. Groepen kunnen ook op andere dagen en tijden komen.

KNOWING ME KNOWING YOU

Op 21 juni werd de bijzondere tentoonstelling *Knowing me, Knowing you* feestelijk geopend door de burgemeester van Laren, de heer Elbert Roest, samen met 120 leerlingen. Initiatiefnemer Anne de Vilder, beeldend kunstenaar en kunstdocent, bracht met een kunstproject haar Nederlandse en buitenlandse leerlingen met elkaar in contact. Het startpunt van het project vormden de meisjes Maxime van College De Brink in Laren en Kamar uit een internationale schakelklas op de ISK (Internationale SchakelKlassen). ISK bereidt kinderen van 12 tot 17 jaar voor op een opleiding in het Nederlands regulier onderwijs. Een groot deel van de leerlingen van de ISK is vluchteling en komt direct uit

Opening tentoonstelling
Knowing me, knowing you

oorlogsgebied. In een gezamenlijk dagboek vertelden de meisjes elkaar over hun dagelijks leven. Zij kenden elkaar voor de start van dit project niet. De verhalen en tekeningen uit het dagboek werden samengevoegd in een droomjurk die samen met 120 houten mensfiguren, gemaakt door leerlingen van College De Brink en ISK, in Singer Laren werden tentoongesteld. Voor de beeldjes namen zij zichzelf of een held als uitgangspunt. Op de wand in de Van den Brinkgalerie was een selectie te zien uit een serie portretten van de kinderen gefotografeerd door Anne de Vilder. De tentoonstelling was te zien t/m 28 augustus.

ONDERWIJS

In totaal bezochten 3.788 leerlingen in onderwijsverband het museum. Van het Primair Onderwijs kwamen er 1.285 leerlingen op bezoek en van het Voortgezet Onderwijs 2.503. Het is opvallend hoe sterk het aantal leerlingen van het voortgezet onderwijs is gestegen (2015: 1.300 leerlingen).

Naast de bestaande onderwijsprogramma's en rondleidingen werd er in 2016 ook veel getekend in de museumzalen. Door te tekenen zie je meer en kijk je nog beter naar de kunstwerken. Leren kijken naar kunst is een belangrijk aspect binnen het educatieve beleid van Singer Laren en daarom past het tekenen in het museum hier zo goed bij. Leerlingen van diverse leeftijden en achtergronden kiezen zelf het kunstwerk uit dat ze willen natekenen of schetsen. De resultaten zijn verbluffend en de leerlingen verlaten met trots het museum, met in de hand een eigen tekening.

OPEN ATELIER EN WORKSHOPS MET KUNSTENAARS

Sinds de opening van het Singer Atelier in oktober 2015, werd er gestart met een open atelier op woensdagmiddag en de laatste zondag van de maand. Op vertoon van een entreekaartje kunnen jonge bezoekers met een creatieve activiteit aan de slag, die speciaal bij de lopende tentoonstelling is ontwikkeld. In totaal kwamen er 2.412 kinderen en jongeren in buitenschools verband op bezoek in het museum. Het open atelier had wisselend succes.

Op de zondagen en in de schoolvakanties was het er vaak druk, maar op de woensdagen kwamen er maar weinig kinderen op bezoek. Het woensdagmiddagprogramma vindt daarom alleen nog plaats tijdens de schoolvakanties (m.u.v. de zomervakantie). Een groot succes waren de workshops met kunstenaars: Jim Harris, Annemarie Vink, Rop van Mierlo, Gitte Spee, Sarai van de Boel, deze wisten veel kinderen en volwassenen te inspireren. Er is ontzettend mooi en divers werk gemaakt. Tijdens de kerstvakantie heeft Gitte Spee met kinderen drie prachtige wandtekeningen gemaakt die een plek hebben gekregen in het Singer Atelier.

BEESTENBOEL & KIJKWIJZER

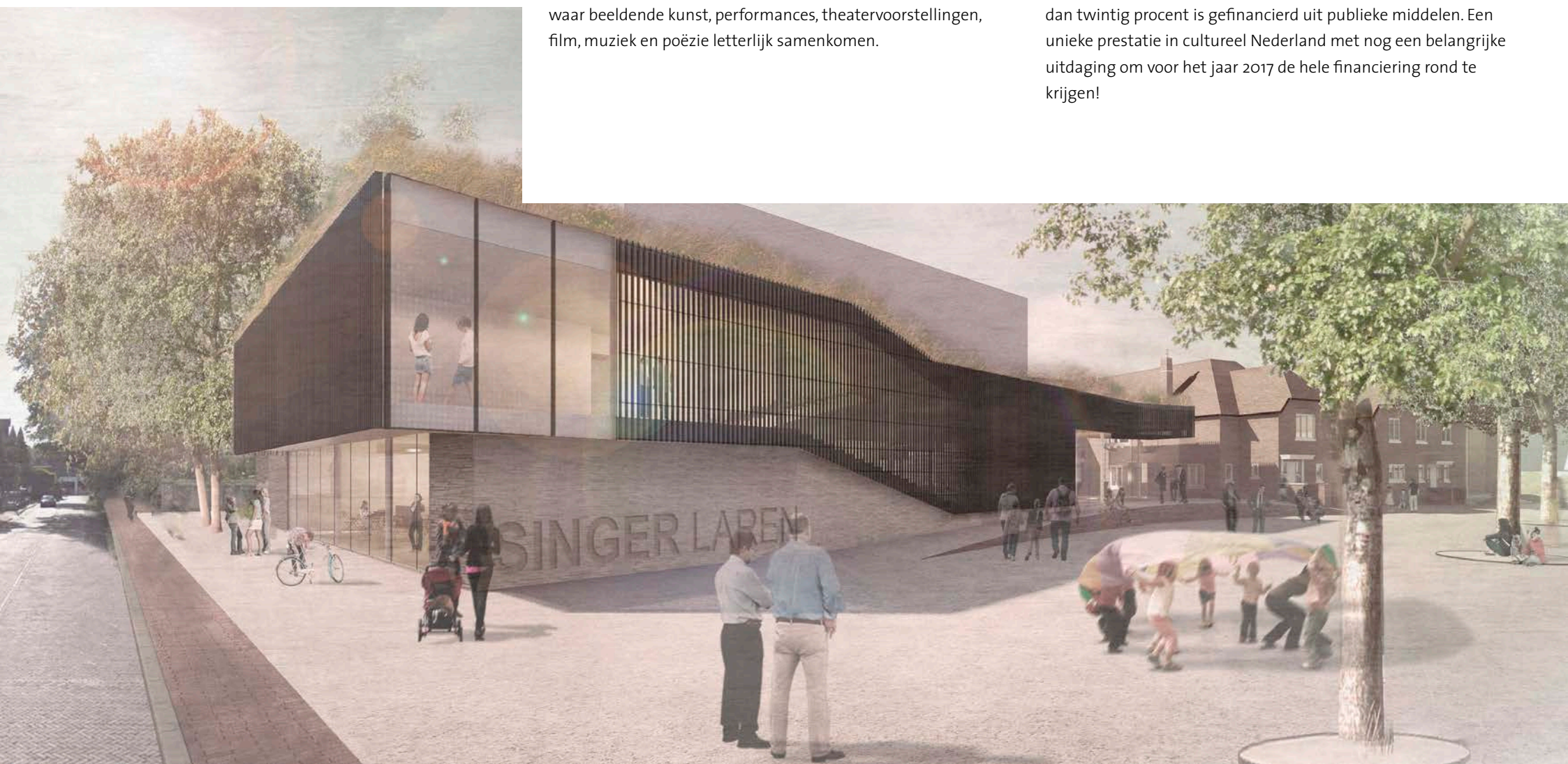
In 2016 werd er geëxperimenteerd met vertrouwde educatieve producten als de speurtocht en de kijkwijzer. Bij *Buffa* werd een speciaal speurblad voor kinderen van ca. 4 t/m 6 jaar ontwikkeld. Dit was een groot succes en na de opening van de nieuwbouw zal er ook voor deze jonge leeftijdsgroep een gratis speurtocht klaarliggen. De algemene kijkwijzer, voor leerlingen van het voortgezet onderwijs, werd herschreven en voorzien van een nieuwe vormgeving en ook de speurtocht is in verschillende vormen verschenen. Per tentoonstelling wordt gekeken naar een passende vormgeving.

SINGER LAREN EEN KIDSPROOF MUSEUM

In het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid werden op 14 oktober de Kidsproof awards uitgereikt. De verkiezing is georganiseerd door de Nederlandse Museumvereniging. Een jaar lang konden Museuminspecteurs – kinderen van 6 t/m 12 jaar – musea inspecteren en hun stem uitbrengen. Deze museuminspecteurs weten als geen ander waar een Kidsproof museum aan moet voldoen. Singer Laren kreeg voor het eerst de prijs uitgereikt. De museuminspecteurs gaven een 8,5 als rapportcijfer. Een mooie waardering en stimulans om naast een onderwijsprogramma door te gaan met het organiseren van activiteiten voor kinderen die in buitenschools verband het museum of theater bezoeken.

NIEUWBOUW

Impressie van het nieuwe Singer Laren

EEN NIEUW SINGER LAREN

In 2016 werkte Singer Laren aan de realisatie van haar ambitieuze nieuwbouwplannen. Met de nieuwbouw is de kans gegrepen om een geheel te maken van de verschillende functies die Singer Laren biedt. Samen met het architectenbureau KRFT is een mooi duurzaam plan ontwikkeld met één gezamenlijke entree voor het museum, theater én villa, een nieuw theater met nieuwe toneeltoren, een openbare beeldentuin, nieuw kunstdepot en educatieve ruimte. Singer Laren wordt de plek waar beeldende kunst, performances, theatervoorstellingen, film, muziek en poëzie letterlijk samenkomen.

Het hele jaar werd door de hoofdaannemer IBB Kondor, installateur Unica en theatertechnicus Trekwerk gewerkt aan de nieuwbouw. Aan het eind van het jaar werd ook villa Wilde Zwanen bij het bouwproject betrokken voor renovatie. De werkzaamheden in 2016 werden uitgevoerd binnen budget en planning. Ook in 2016 werd veel tijd besteed aan de financiering. Aan het eind van dat jaar bleek het financieringstekort nog vierhonderd-duizend euro van het totale budget van 14,8 miljoen euro. Minder dan twintig procent is gefinancierd uit publieke middelen. Een unieke prestatie in cultureel Nederland met nog een belangrijke uitdaging om voor het jaar 2017 de hele financiering rond te krijgen!

SINGER SUPPORTERS

Ondertekening sponsorcontract met Hoofdsponsor ABN AMRO

GEMEENTE LAREN

De afspraken die Anna Singer-Brugh met de gemeente maakte bij de oprichting van de Stichting Singer Memorial Foundation maakt de gemeente Laren een belangrijke partner voor Singer Laren. Bij de besluitvorming rond de bijdrage van de gemeente aan de nieuwbouw van Singer Laren speelde de wens van de gemeente om tot een 'lossere' toekomstige band met Singer Laren te komen een rol. De afspraken die in 1956 gemaakt zijn moesten daarom gewijzigd worden.

In 2014 zijn de afspraken met de gemeente over de bijdrage voor het onderhoud en de exploitatie vervangen door een afspraak over een vaste subsidiebijdrage. Onderdeel van de nieuwe afspraken is dat Singer Laren belangrijke culturele diensten aan de gemeente en de Larense gemeenschap blijft leveren. Daarbij levert Singer Laren tevens een belangrijke bijdrage aan de Larense economie. Op 12 mei, de 60ste verjaardag van Singer

Laren was Singer Laren gratis toegankelijk voor inwoners van Laren. Een bijzondere dag met verschillende activiteiten, waaronder een kijkje achter de schermen.

DE BANKGIRO LOTERIJ

Tijdens het Goed Geld Gala in februari 2016 heeft Singer Laren een cheque van 39.088 euro voor het geoormerkt werven mogen ontvangen van de BankGiro Loterij. Medewerkers van de BankGiro Loterij verkopen sinds december 2014 loten in het museum. De helft van de opbrengst van een verkocht lot gaat naar Singer Laren. Daarnaast mocht Singer Laren voor de tiende achtereenvolgende keer een cheque van 200.000 euro in ontvangst nemen. De bestemming van de bijdrage is door de BankGiro Loterij geoormerkt voor aankoop van kunst ter uitbreiding van de eigen collectie, restauratie van werken uit de eigen collectie en de presentatie daarvan. Naast de bijdrage van de gemeente Laren ontvangt Singer Laren geen overheidssubsidie, hierdoor vormt de steun van de BankGiro Loterij een cruciale factor in ons bestaan.

BEDRIJFSSPONSORS

Dit jaar werd de Stichting Memorial Foundation ondersteund door de bijdragen van de Gemeente Laren, de BankGiro Loterij en door de sponsors ABN AMRO Bank, Mc Kinsey & Company Netherlands, NautaDutilh, PwC, Egon Zehnder International, Egeria, Gilde Healthcare en De Hoge Dennen. Hoofdsponsor ABN AMRO verlengde zijn contract en waardeerde deze significant op.

SINGER FELLOWS, FELLOW FOUNDERS EN MECENASSEN

De sinds 2004 bestaande actie 'Singer Laren moet verder, u doet toch mee', kent inmiddels een verheugend aantal Fellows. Fellows zijn geen calculerende burgers die uitsluitend de kosten en baten analyseren, maar onbaatzuchtige supporters die beseffen dat hun bijdrage noodzakelijk is voor een bloeiend Singer.

Er hebben zich nu rond de honderd particulieren aan Singer Laren verbonden met een meerjarige lijfrente van in totaal enkele tonnen euro's per jaar. Enkele tientallen zogenaamde Fellow Founders schenken nog veel grotere jaarlijkse bedragen voor een periode van tien jaar. De mecenasen steunen financieel het nieuwbouwproject van Singer Laren. De Fellows en Fellow Founders maken daarmee onder andere de uitvoering van bijzondere projecten op de terreinen communicatie, educatie en publieksactiviteiten mogelijk. De Fellowactie zal ook de komende jaren actief worden uitgevoerd. De Singer zakenvrienden zijn opgenomen in de business fellows. Men kan hierdoor ook zakelijk deelnemen aan het fellow programma.

De Fellow Founders en Mecenasen werden tijdens de Fellow Founderdag bijgepraat over de nieuwbouw. Als praatje bij de haard vertelde Piet Oudolf over zijn ontwerp voor de tuin van Singer als onderdeel van de nieuwbouw. Tijdens het diner kregen wij een verrassend magisch optreden van Dan die de geschiedenis van het goochelen vertelde terwijl hij ons de meest verrassende trucs liet zien.

Tijdens de Fellowmiddag werd aan de Fellows de theater- en museumprogrammering getoond voor het aankomend seizoen. Prof. dr. Hanno Pijl gaf een nieuwe kijk op oude voeding. Het diner werd hier helemaal op afgestemd. Tijdens het diner werd een bijzondere pas de deux opgevoerd geïnspireerd op de Franse modernisten.

YOUNG SINGER

Het in 2011 gestarte initiatief Young Singer, een groep jonge Singer Supporters, begon het jaar 2016 met de Nieuwjaarsborrel, een nieuw evenement, wat een groot succes was. Het jaarlijkse Voorjaarsdiner stond in het teken van Kirchner met een rondleiding door de tentoonstelling, een optreden van leerlingen van het Conservatorium van Amsterdam met Zwitserse liederen en raclette als diner was dit een zeer geslaagde avond.

Tijdens het Young Singer zomerevent werden de Young Singers getraceerd op een masterclass Franse Kunst & Design als verzamelobject in samenwerking met het interieurblad Residence.

Op de zesde familiedag, traditiegetrouw op de laatste zondag in september, konden de kinderen onder leiding van onze architect, Oscar Vos, een eigen theater bouwen of een kunstwerk van de nieuwbouw tot leven laten komen met het project Move Me. Pien Rademakers vertelde de ouders over de kunsthandel vandaag de dag en Anne van Lienden vertelde over de kunsthandel in de tijd van Buffa & Zonen.

Natuurlijk werd de welkome steun aan Singer Laren niet vergeten. Ook voor Young Singers biedt de Geefwet meer fiscale mogelijkheden en schenkers van een lijfrente genieten maximaal voordeel en daarvan profiteert Singer Laren!

SINGER VRIENDEN

Het bestuur van de Stichting Vrienden van het Singer Museum heeft afscheid genomen van secretaris Mieke van Halder. Haar plaats is ingenomen door Jocelyn van Eck.

Activiteiten

In 2016 werden er weer verschillende activiteiten georganiseerd voor de Vrienden;

De opening van de tentoonstelling Kirchner vond dit jaar plaats in december 2015 in plaats van januari 2016.

De BRAFA Art Fair nodigde wederom de Stichting Vrienden uit voor een bezoek aan de beurs op 27 januari. Een dertigtal Vrienden reisde af naar Brussel alwaar een ontvangst, geweldig verzorgde lunch en een rondleiding en een lezing werden aangeboden door de BRAFA organisatie.

Young Singer Familiedag 2016

Fellow Founderdag 2016, presentatie Piet Oudolf

In het kader van een uitwisseling tussen de verschillende Vrienden Stichtingen hebben de Vrienden op 13 februari een bezoek gebracht aan museum Het Rembrandthuis voor een lezing over Rembrandts Naakte Waarheid door de conservatoren van het Rembrandthuis.

21 april vond er een besloten avondopenstelling plaats voor de voorjaarsartotheek die ingeleid werd met een lezing door Harriet Stoop- de Meester. Daarna was er de mogelijkheid om de nieuwe tentoonstelling Franse Modernisten te bekijken.

Schoonheid te koop. Kunsthandel Frans Buffa en zonen werd tijdens een feestelijke Vriendenavond geopend op zaterdag 10 september. Jan Rudolph de Lorm leidde de tentoonstelling in met een korte introductie in de Tuinzaal van het museum. Tijdens deze avond kon men zich voor de 'entree' van de kunsthandel laten fotograferen en de foto's zijn later op de site van Singer Laren geplaatst.

Van 8 december t/m 8 januari organiseerde Singer Laren, samen met de Stichting Vrienden van Bob ten Hoope, een verkooptentoonstelling van nagelaten werken van de bekende Gooische kunstenaar.

De opbrengst kwam voor een groot deel ten goede aan de nieuwbouw van Singer Laren.

Tijdens een feestelijk preview opening op 7 december werden De Vrienden als eersten in de gelegenheid gesteld om de werken te bewonderen en te kopen.

Artotheek

Aan de Artotheek 2016 deden 40 hedendaagse professionele kunstenaars mee met in totaal 92 werken.

De Voorjaars Artotheek vond plaats in de Van den Brinkgalerij van het museum. De Artotheekcommissie bracht de werken samen voor de uitleen en verkoop. Alle supporters van Singer Laren zijn uitgenodigd om te komen kijken. Harriet Stoop hield een lezing in het tijdelijke Singer Theater over 7 van de 40 deelnemende kunstenaars en hun werken. 120 Belangstellenden, supporters en kunstenaars kwamen luisteren.

Tijdens de Najaars Artotheek zijn de kunstwerken voor het eerst getoond in één van de museumzalen. De prachtige opstelling van werken van de Artotheek trok veel belangstelling van reguliere museumbezoekers. Nieuwe Vrienden hebben zich aangemeld om zo werken te kunnen lenen en/of kopen. Tijdens beide uitleenssessies zijn bijna alle werken uitgeleend, 15 werken werden verkocht met een totale waarde 18.340 euro.

De Artotheekcommissie is uit gebreid met een nieuw commissielid, Charlotte van Weede-Arnold.

Singer Shop

De Singer Shop en Theaterwinkel werd dit jaar door 33 enthousiaste Vriendenvrijwilligsters gerund. Dit gebeurt onder de auspiciën van de shop manager Karen Kühbauch en de shopassistente Marleen Oudendal.

Door de succesvolle verkoop van kaarten, catalogi, boeken, posters en de vele tentoonstelling gerelateerde artikelen was het steeds een uitdaging de shop optimaal bij te vullen. Daarnaast werd er meegeholpen met de af- en opbouw van de shop naar aanleiding van de wisselende tentoonstellingen. Elke keer een hele klus. Voor elke nieuwe tentoonstelling kregen de vrijwilligsters een uitnodiging voor de Personeelsrondeleiding door Jan Rudolph de Lorm met aansluitende een winkelinstructie. Dit om de dames zo goed mogelijk te informeren over de nieuwe producten in de shop.

In het voorjaar werd er voor de dames een workshop door Ankerstyling verzorgd. Deze ochtend stond in het teken van imago, kleur- en stijladvies. Na afloop stond er een heerlijk lunch gereed.

De Stichting Vrienden Singer Laren waardeert in grote mate de betrokkenheid en inzet van alle Vriendenvrijwilligers en organiseert samen met de Commissie van Beheer als dank een jaarlijks uitstapje voor alle Singer vrijwilligers.

Dit jaar startten we met een actieve en speurende rondwandeling onder leiding van Ronald van de Vate, schrijver van het boek over Bert Haanstra. Na een heerlijke zonnige lunch op een van de mooist verscholen locaties in Laren ging het gezelschap verder per fiets richting Beeld en Geluid te Hilversum. Na een ontvangst door Ineke Middag, volgde een rondleiding door dit bijzondere gebouw. Een zeer geslaagde dag.

Op 9 december heeft Singer Laren en de Singer Shop zich aangesloten bij Bijzonder Laren voor een zeer succesvolle Lichtjesavond

door het hele dorp. De bezoekers werden verrast met een glas Glühwein en in het Singer Atelier werd een lezing gegeven over het prachtige boek RIJKS, Masters of the Golden Age. Het verzamelaars exemplaar kon worden ingezien.

Dankzij al deze belangeloze inspanningen van onze Vriendenvrijwilligsters kunnen wij terugkijken op een succesvol verkoopjaar.

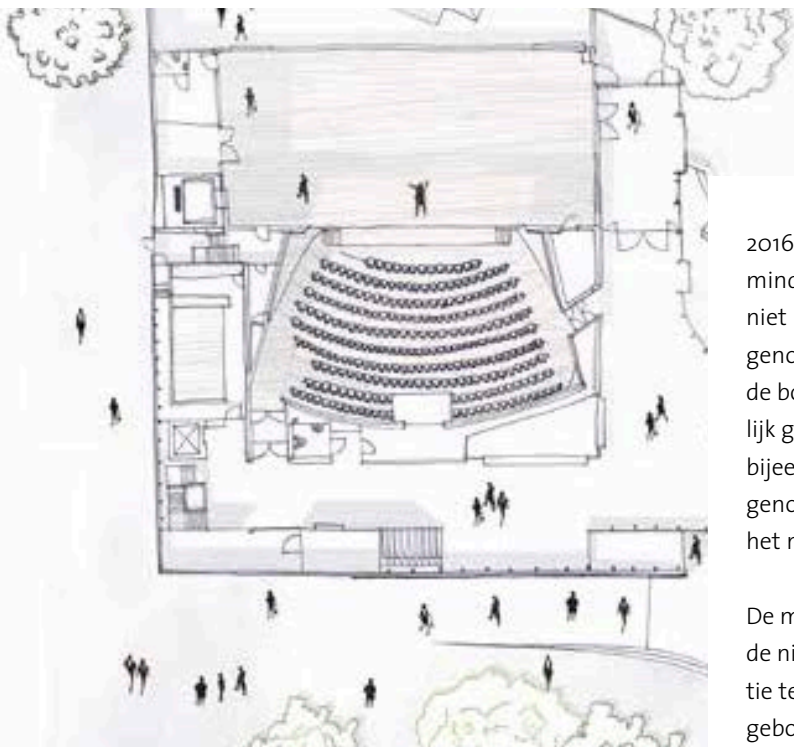
SINGER LEDEN

Singer Leden is de oudste en grootste supportersclub van Singer Laren. Opgericht bij de opening in 1956, heette deze vorm van ondersteuning ACC (Algemeen Cultureel Centrum). De Leden van Singer Laren kopen circa 50% van de beschikbare theaterkaartjes. Zij zijn daarmee een factor van belang voor de continuïteit van het theater. De leden hebben ook het hele jaar door gratis toegang tot het museum. De in verhouding bescheiden contributie van enkele tientjes is vaak snel terugverdiend met de korting op de kaartjes en het gratis museumbezoek. Hierin ligt een belangrijke reden voor het grote aantal leden.

Lichtjesavond, 9 december 2016

VERHUUR EN ACCOMMODATIE

2016 is voor de verhuur door de nieuwbouw van het theater minder goed geweest dan 2015. Het theater was het hele jaar niet beschikbaar waardoor er geen boekingen voor het theater genoteerd zijn. De locatie was voor potentiële huurders door de bouwactiviteiten in en om het gebouw vaak niet aantrekkelijk genoeg. Vanaf de verbouwing van de villa in oktober waren bijeenkomsten overdag minimaal te accommoderen. Al met al genoeg reden om reikhalzend uit te kijken naar de opening van het nieuwe Singer Laren.

De maatschappelijk betekenis van Singer speelde vóór en tijdens de nieuwbouw een positieve rol in de beslissing om voor de locatie te kiezen. Het argument zal na de opening van het nieuwe gebouw belangrijk blijven. Ook zullen de gratis nieuwe parkeerfaciliteiten veel huurders naar Singer Laren brengen.

In 2016 konden de Larense basisscholen en balletscholen uit de regio niet terecht met hun jaarlijkse uitvoeringen. Singer ontving in 2016 op enkele uitzonderingen na vooral de groep vaste huurders. Hiertoe behoorden onder andere de wekelijks terugkerende bijeenkomst van de Sociëteit Het Gooi van 1945. Ook hoofdsponsor ABN-AMRO MeesPierson, gemeente Laren en Laren Jazz konden activiteiten in Singer Laren organiseren. Toneelvereniging De Papegaai is in 2016 in verband met ruimtegebrek voor één jaar uitgeweken naar theater Gooiland.

Ook dit jaar was Singer voor vele families de locatie voor het houden van een condoleance.

HORECA

De afdeling Horeca is altijd actief. Zij opereert dagelijks als buffet voor de museumbezoekers, verzorgt de catering voor theatergasten, en speelt een hoofdrol in de uitvoering van alle partijen en evenementen die via de afdeling Verhuur binnenkomen.

Verder valt te denken aan de opening van een tentoonstelling, een vergadering of een diner, allemaal zaken waar de horeca nauw bij betrokken is. De afdeling Horeca is een zelfstandig, uitvoerend orgaan en daardoor volledig afhankelijk van alle andere afdelingen binnen Singer Laren en werkt voor grotere opdrachten samen met diverse professionele cateraars.

BEDRIJFSVOERING

Vrijwilligersuitje

BESTUUR EN ORGANISATIE

We namen afscheid van enkele medewerkers en verwelkomden nieuwe.

Esther van Doorne nam afscheid als webshop medewerker. Marleen Oudendal werd aangesteld als shopassistent om de winkel verder uit te breiden naar de toekomst.

Esther van Soeren van de Hogeschool van Amsterdam en Gino Helder van de Hogeschool Utrecht hebben als stagiaires op de afdeling publiciteit onderzoek gedaan.

VRIJWILLIGERS

Singer Laren heeft 150 medewerkers waarvan 73 vrijwilligers. De verkoop in de museumshop en de theatershop en de artotheek wordt geheel gerund door vrijwilligers van de Stichting Vrienden van het Singer Museum. Verder worden functies zoals museum- en theatergastvrouw, assistent museale research, bibliotheek en archief ook vervuld door enthousiaste vrijwilligers. De bedrijfsvoering van Singer Laren zou in groot gevaar komen als zij de inzet van haar vele vrijwilligers zou missen. Daarnaast zetten alle bestuursleden en commissieleden zich ook op vrijwillige basis in. Singer Laren is dankbaar en trots op haar unieke bedrijfsmodel.

Bij de winkelvrijwilligsters namen wij afscheid van Yvonne Pierik en Rita Sleijfers. Als nieuwe vrijwilligsters in 2016 konden we verwelkomen Wilma Blok-Bosboom, Anne Dronkers en Margot

Schuurs. Jet de Zwaan en Willemien Timmerman ruilden de winkel in voor de museumbalie. Daarnaast namen we ook afscheid van twee dames welke jarenlang Karen hielpen met het voorraadbeheer en het uitstellen van nieuwe producten in de shop, Marjolijn Govers en Marjolein Kamphuis.

In december bereikte ons het trieste bericht dat Xandra Birnie na een lang ziekbed was overleden.

Bij de gastvrouwen en gastheren museum zagen we Olga Dol, Geneviève Hermans, Cobi Tolman en Madeleen Peters gaan, en we verwelkomden Wil Bout, Yvonne van Daelen, Marijke Ingen Housz-Melchers en Gabrielle van der Laan.

PUBLICITEIT

MUSEUM

Ook in 2016 werd voor elke tentoonstelling campagne gevoerd in kranten, (kunst)tijdschriften, abri's en online. Deze campagnes werden versterkt door marketingacties met partners zoals AVROTROS, Residence Elsevier en andere tijdschriften.

De persaandacht voor Singer Laren was in 2016 weer groot. Over alle tentoonstellingen werd uitvoerig bericht.

Een greep uit de berichten:

'Inspiratie hoog in het bergparadijs'
NRC – 26 januari 2016

'Hiltermann laat je echt kijken'
Telegraaf **** – 21 juni 2016

'Kunst te koop in de Kalverstraat'
NRC Next – 28 september 2016

'Kunsthandel met museumkwaliteit'
Telegraaf**** – 20 oktober 2016

Het museum maakte daarnaast reclame via social media (Facebook, Twitter en Instagram). Het aantal 'vind-ik-leuks' op de museum facebookpagina en de volgers op Twitter groeide fors. In samenwerking met fotograaf Hans Hiltermann werd een winactie op social media georganiseerd. Deze actie sloeg goed aan.

Elsevier lezersaanbieding

Speciale prijs
€30,-

Bezoek de tentoonstelling *Schoonheid te koop* *Kunsthandel Frans Buffa & Zonen. 1790 – 1951*

De Kalverstraat, de bekendste winkelstraat van Nederland, is niet altijd een aaneenschakeling van kleding- en schoenenwinkels geweest. In de achttiende en negentiende eeuw waren er ook veel prenten- en kunsthandelaren gevestigd. Een van de bekendste was Frans Buffa & Zonen. Het publiek verdrong zich geregeld voor de etalage van Buffa om een glimp op te vangen van de aangeboden kunstwerken.

De Italiaanse prentenverkoper Francesco Buffa vestigde zich in 1790 in Amsterdam en legde de basis voor een kunsthandel die meer dan 150 jaar een stempel drukte op de smaak van het Nederlandse publiek. Verzamelaars uit binnen- en buitenland stelden hier hun kunstcollecties samen.

In samenwerking met het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD) is in Singer Laren een tentoonstelling te zien over Frans Buffa & Zonen. Het museum is omgetoverd tot een ware kunsthandel. Met dit verschil dat de schilderijen van Kees van Dongen, George Hendrik Breitner en Jozef Israëls niet te koop zijn. *La dame au jabot* van Van Dongen, *Meisje in rode kimono* van Breitner en *Le Moulin de Blute-Fin* van Vincent van Gogh zijn een paar van de werken die door Buffa zijn verhandeld en nu in Singer Laren te zien zijn.

Speciale aanbieding voor Elsevier-lezers

Bezoek op zondag 13 november de tentoonstelling met een inleiding van museumdirecteur Jan Rudolph de Lorm.

13.45 uur

Ontvangst met koffie/thee en iets lekkers in de orangerie van het museum

14.15 uur

Museumdirecteur Jan Rudolph de Lorm vertelt u alles over het reilen en zeilen van de kunsthandel en mooie achtergrondverhalen bij de kunstwerken

15.00 uur

Bezoek tentoonstelling met na afloop een drankje

16.30 uur

Einde

De kosten voor dit arrangement bedragen € 30,-
Aanmelden via museum@singerlaren.nl

SPECIALE EVENEMENTEN

Op 12 mei 2016 vierde Singer Laren haar 60ste verjaardag. Een dag die we gevierd hebben met een gevarieerd programma zoals rondleidingen achter de schermen en in het museum, schilderworkshops in de tuin en een ware flashmob in het museum. Via social media ontvingen we veel positieve reacties op dit feestelijke evenement.

Op 9 december sloot Singer Laren aan bij de Lichtjesavond in Laren met een bijzonder avondprogramma voor kinderen en volwassenen. Bezoekers werden verrast met een glas glühwein en in het Singer Atelier werd een lezing gegeven over het boek *RIJKS, Masters of the Golden Age*. Ook bij dit evenement waren er veel positieve reacties via de diverse social media.

THEATER

Het theaterseizoen gaat in Singer Laren altijd van start met de publicatie van het theaterprogramma, nog altijd het belangrijkste communicatiemiddel rond de programmering. Eind mei viel de brochure bij relaties en supporters van Singer Laren op de mat en stond het programma op de website. Daarnaast zijn veel voorstellingen door middel van persberichten, nieuwsbrieven en social media bij het publiek onder de aandacht gebracht. Maandelijks verscheen een theateradvertentie in de lokale krant (BEL Nieuws).

De regionale kranten hadden veel aandacht voor de bouw van het nieuwe theater.

BIJLAGEN

FINANCIËLE VERANTWOORDING

VERKORTE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016

	BEGROTING 2017	WERKELIJK 2016	WERKELIJK 2015
Opbrengsten	2.302.750	1.834.268	2.787.337
Direct toe te rekenen lasten	1.130.000	1.162.927	1.490.985
BRUTO EXPLOITATIERESULTAAT	1.172.750	671.341	1.296.352
Lasten			
Personeelslasten	1.240.000	1.214.128	1.294.397
Aankoop en restauratie kunstcollectie	20.000	28.115	170.408
Exploitatielasten	428.000	393.416	487.760
Onderhoud en instandhouding	290.000	150.000	254.397
Afschrijving en rentelasten	10.750	60.000	62.325
Totale overige lasten	1.988.750	1.845.659	2.269.287
NETTO EXPLOITATIERESULTAAT	-816.000	-1.174.318	-972.935
Het nadelig exploitatieresultaat wordt gedekt door:			
Subsidie Gemeente Laren	368.750	339.000	443.397
Overige subsidies	5.500	5.454	5.429
Project gerelateerde bijdragen	321.500	615.639	583.450
Bijdragen aankoop en restauratie kunstcollectie	20.000	22.500	42.500
Bijdragen sponsors en giften	220.000	254.169	203.969
Rente-opbrengsten	2.000	10.236	21.999
SALDO BATEN EN LASTEN	121.750	72.680	327.809
Dotatie bestemmingsreserves en -fondsen	-100.000	-294.385	-333.227
SALDO BOEKJAAR	21.750	-221.705	-5.418

BESTUREN EN COMMISSIE PER ULTIMO 2016

Erevoorzitter(s) en ereleden

Dhr. P.J. Kalff *erevoorzitter (sinds 2007)*
 Dhr. R.J. Nelissen *erevoorzitter (sinds 2001)*
 Dhr. W.P.M. van der Schoot *erelid (sinds 2007)*

Commissie van Beheer

Dhr. A.A.G. Fluitman *voorzitter*
 Dhr. J.P. Sigmond *vicevoorzitter*
 Dhr. G. Kuijper *penningmeester*
 Dhr. P.H.C.J. van Doorne
 Mw. C.S. de Klerk-Waller
 Dhr. drs. E.J. Roest *commissaris van toezicht*
 Dhr. E.A. Slokker
 Dhr. T.W. Smit *gedelegeerd commissaris van toezicht*
 Dhr. E.P. de Vries

Directie

Dhr. E.J. van Os *algemeen directeur*
 Dhr. J.R. de Lorm *museumdirecteur*

Stichting Vrienden van het Singer Museum

Mw. Mr. C.S. de Klerk-Waller *voorzitter*
 Dhr. drs. F.B. Deiters *penningmeester*
 Mw. J. van Eck *secretaris*
 Mw. S. Bendel-van Peski *evenementen & activiteiten*
 Mw. J. Hilbrink-Langemeijer *winkelvrijwillig(st)ers*
 Mw. Drs. H. Stoop-de Meester *artotheek & Singer prijs*
 Dhr. L. Vollebregt *museumshop*

Medewerkers en vrijwilligers ultimo 2015

Medewerkers met tenminste 50% arbeidstijd
 Mw. R.C.M. Alessie *medewerker publieksservice*
 Mw. L.B.M. Bunschoten-Derwig *medewerker publieksservice*
 Mw. T. van Deijk *educatie*
 Dhr. N.J. Dix *suppoost*
 Mw. A. Dooijewaard-Coolegem *directieassistent*
 Mw. E. Driessen *publiciteit*
 Mw. A.J. Erenstein-Oosterhof *buffet*
 Dhr. E.H.M. van Gelderen *suppoost*
 Mw. A.R.M. Hees-Duurland *buffet*
 Mw. H.H.W. Hilhorst *assistent boekhouding*
 Mw. W. Hittema-Brakkee *buffet*
 Dhr. P. Hoekstra *suppoost*
 Dhr. J.G. de Jong *verhuur en accommodatie*
 Dhr. C.A.M. Jungerling *hoofd boekhouding*
 Dhr. C.D.K. Kleijer *suppoost*
 Mw. K. Kühbauch *shopmanager*
 Dhr. D. Leiker *suppoost*
 Mw. A.M. van Lienden *conservator*
 Mw. M. van Liere *tentoonstellingscoördinator*
 Dhr. J.R. de Lorm *museumdirecteur*
 Mw. E. Meijer *medewerker publieksservice*
 Mw. L. van Miltenburg *buffet en verhuur*
 Dhr. E.J. van Os *algemeen directeur*
 Dhr. W. Otten *suppoost*
 Mw. M. Oudendal *shopassistent*
 Dhr. R. Räkens *hoofd technische dienst*
 Dhr. J. van Setten *technische dienst*
 Mw. M. Sjollema *medewerker publieksservice*
 Mw. D. Soer *medewerker publieksservice*
 Dhr. T. van der Zwaan *suppoost*
 Dhr. Th. P.M. Strengers *huismeester*
 Dhr. F. van der Veer *suppoost*
 Dhr. J. Vermeij *suppoost*
 Dhr. Ph. Wartenbergh *hoofd buffet*

Vrijwillige gastvrouwen theaterbezoek

Mw. L.B.M. Bunschoten-Derwig
 Mw. E. Meijer
 Mw. C. van Ruiten
 Mw. A. van Setten
 Mw. J. Terschegget

Vrijwillige gastvrouwen en -heren museumbezoek

Mw. J.C.C. Baar
 Mw. J. Blaauw
 Mw. W. Bout
 Mw. L. Bouwsema
 Mw. A.M.F.P. Cleef-van Rens
 Mw. Y. van Daelen
 Mw. M. Dane
 Mw. G. Dresselhuys
 Mw. H. de Gast
 Dhr. W.J.G. van der Heijden
 Mw. L. Horbach
 Mw. M. Huijg
 Mw. M. Ingen Housz-Melchers
 Mw. K. Jansonius-Schultheiss
 Mw. G. van der Laan
 Mw. H. van Leeuwen
 Mw. A. Liem-Okma
 Mw. I. Meijer-Hoogeveen
 Mw. H.A. Moes-van Eunen
 Mw. T. Muller-de Vries
 Mw. M. Padberg-van Santbrink
 Dhr. D. van Puijmbrouck
 Mw. W. Rooswinkel
 Mw. C. van Ruiten
 Mw. N.E.M. Söntken
 Mw. W. Timmerman
 Mw. I. Vaassen
 Mw. H.A. Visser

Mw. S. Vos-Knappe
 Mw. L. ten Wolde-Dekker
 Mw. W.H. de Zwaan-Kaars Sypesteyn

Vrijwillige museummedewerkers

Mw. E. Truffino-Kamphuis
 Mw. A. Kielstra

Vrijwilligers museumshop

Mw. W. Aalberts
 Mw. A. van Bommel
 Mw. M. van den Berg
 Mw. W. Blok-Bosboom
 Mw. G. van den Brink
 Mw. H.P. van Buuren
 Mw. S. Collot d'Escury
 Mw. M. Creton
 Mw. S. Dronkers
 Mw. H. Droog
 Mw. J. van Eck
 Mw. L. Geerts-Mandersloot
 Mw. M.C.H.R. Govers-Swaters
 Mw. M. van Hövell tot Westervliet-Fetter
 Mw. M. Huisman – Knook
 Mw. M. Kamphuis
 Mw. A. Kranenberg-de Vlaming
 Mw. M. van Laarhoven
 Mw. C. Laoût
 Mw. A. van Male-Boersma
 Mw. J. Newman
 Mw. C.L. Onnes-Vink
 Dhr. J. Roovers
 Mw. L. Schretlen-Vehmeijer
 Mw. R. Sjouke
 Mw. R. Sleijffers
 Mw. L. Smirnova

Mw. E.M.H. Veltman-van Lamsweerde
 Mw. C. Vinke-Vehmeijer
 Mw. C. Vis
 Mw. I. Voigt
 Mw. A. de Vries
 Mw. D. Witkamp

Rondleiders

Mw. A. van Avezaath
 Mw. N. Bergers-Faas
 Dhr. D. Blits
 Dhr. A.H.J. van den Bosch
 Dhr. A. Driessen
 Dhr. M. Goené
 Mw. D. Koninkx
 Mw. A.T. Monchen
 Mw. M. Onnes

Gongceremonie, ABN AMRO

LIJST PUBLICATIES

Publicaties 2016

Anthony Cardoso, Daphné Castano, Juliette Faivre-Preda et.al., *Franse modernisten, uit de verzameling van het Musée d'Art Moderne de Troyes*, tent.cat. Laren (Singer Laren) / Bussum (Uitgeverij THOTH) 2016.

Aan de volgende publicaties schreven medewerkers van Singer Laren mee:

Th. Andratschke (red.), *Mythos Heimat; Worpswede und die europäischen Künstlerkolonien*, tent.cat. Niedersächsisches Landesmuseum, Hannover / Dresden (Sandstein Verlag) 2016.

Daphné Castano, Anne van Lienden, Jan Rudolph de Lorm, *Une modernité hollandaise. La collection Singer*, tent.cat. Musée d'Art Moderne de Troyes, Troyes / Éditions Snoeck, Gent 2016.

Sylvia Alting van Geusau, Mayken Jonkman, Anne van Lienden et.al., *Schoonheid te koop. Kunsthandel Frans Buffa & Zonen 1790-1951*, Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD), Den Haag / Zwolle (Waanders Uitgevers) 2016.

Werken uit de collectie van Singer Laren werden afgebeeld in de volgende publicaties:

B. Donker, M. van der Reijden, C. Soons et al., *Mondriaanfonds; aanwinsten; over museale aankopen mede mogelijk gemaakt met de incidentele aankoopregeling van het Mondriaanfonds*, Amsterdam (Mondriaan Fonds) 2016.

G. van Wezel, *Jan Toorop, Zang der tijden*, tent.cat. Den Haag (Gemeentemuseum) / Zwolle (WBooks) 2016 (tevens Duitstalige editie).

K. van der Geer, *Gerrit Willem van Blaaderen*, tent.cat. Alkmaar (Stedelijk Museum Alkmaar) / Zwolle (Waanders Uitgevers) 2016.

A. Erftemeijer, *Reiskoorts bij Nederlandse kunstenaars sinds 1850*, tent.cat. Haarlem (Frans Hals Museum / De Hallen) / Haarlem (99 Uitgevers-Publishers) 2016.

H. Hagen, *Leo Gestel; autobiografische notities*, Zoetermeer (Free Musketeers) 2016.

D. Koninkx, *Ernst Leyden, kosmopoliet in Wijdmeren*, Kortenhoef (Kunst aan de Dijk) 2016.

J. Versteegh, *Fatale kunst; Leven en werk van Sara de Swart (1861-1951)*, Nijmegen (Vantilt) 2016.

A. Beenhakker, *Naar Zeeland; schilders van het Zeeuwse landschap*, Vlissingen (Den Boer / De Ruiter) 2016.

M. Jager, G. Raven, *Rik Wouters & Nederland*, tent.cat. Amersfoort (Museum Flehite) / Zwolle (Waanders Uitgevers) 2016.

P. Bracke-Logeman, M. Smook-Krikke, *Rondom de Bergense School, 1910-1940*, Bergen (Kranenburgh) / Zwolle (WBooks) 2016.

J. v.d. Spek, *De schilders van de De Ploeg*, Zwolle (WBooks) 2016.

M. Jooren, *Peter Alma, van De Stijl naar communisme*, tent.cat. Arnhem (Museum Arnhem) 2016.

A. Anthonissen, E. van Straaten, *De Stijl, 100 jaar inspiratie; de nieuwe beelding en de internationale kunst 1917-2017*, Zwolle (Waanders Uitgevers) 2016.

LIJST TENTOONSTELLINGEN

14-10-2015 t/m 17-01-2016

De hand van Whistler

Eén van de hoogtepunten bij de opening van Singer Laren in 1956 was het schilderij *Symphony in white. The Girl in the muslin Dress* van James Abbott McNeill Whistler (1834-1903). Ruim twintig jaar geleden werd de authenticiteit van het schilderij betwijfeld. Sindsdien is het niet meer te zien geweest. Singer Laren heeft het schilderij laten onderzoeken en dit kunsthistorisch en materiaal-technisch onderzoek toont aan dat het doek wel degelijk van de hand van Whistler is. In de tentoonstelling *De hand van Whistler*, werd het proces van authenticatie en restauratie in beeld gebracht en waren enkele bijzondere bruiklenen van deze grote Amerikaanse meester te zien uit de collecties van het Rijksmuseum Amsterdam en het Huntarian Museum and Art Gallery in Glasgow.

09-12-2015 t/m 10-04-2016

Kirchner. Paradijs in de bergen

In 2016 vierde Singer Laren haar 60-jarig bestaan. Als start van dit bijzondere jaar presenteerde Singer de tentoonstelling *Kirchner. Paradijs in de bergen*. Ernst Ludwig Kirchner (1880-1938) behoort tot de belangrijkste kunstenaars uit de eerste helft van de 20ste eeuw. Hij is één van de oprichters van de Duitse expressionistische kunstenaarsbeweging *Brücke*. Na een zenuwinzinking, aan het begin van de Eerste Wereldoorlog, verhuisde hij naar het Zwitserse alpendorp Frauenkirch (Davos). In het isolement van de bergen creëerde hij zijn eigen paradijs en legt dat vast in woord en beeld. Dit overzicht van Kirchners werk dat gedurende zijn ruim twintig jaar verblijf in Zwitserland ontstond, is gemaakt in samenwerking met het Kirchner Museum Davos.

19-04-2016 t/m 28-08-2016

Franse modernisten

Deze zomer wisselde Singer Laren zijn collectie uit met het Musée d'Art moderne de la ville de Troyes in Frankrijk. Geïnspireerd door bevriende kunstenaars als André Derain en Maurice Marinot, bouwde het Franse echtpaar Pierre en Denise Lévy een indrukwekkende collectie op met werken van kunstenaars als Raoul Dufy, André Derain, Pierre Bonnard, Amedeo Modigliani en Henri Matisse. Het resultaat: een verrassend overzicht van 100 jaar Franse schilderkunst, van het impressionisme via het fauvisme en het retour de l'ordre tot de École de Paris.

19-04-2016 t/m 28-08-2016

Singer highlights: Zomer in Singer

Afgelopen zomer toonde Singer Laren zonnige voorstellingen uit de eigen collectie.

In de loop van de 19de eeuw trokken steeds meer kunstenaars eropuit om buiten te schilderen. Overal aan de Nederlandse kust streken zij neer, van Domburg, Den Haag en Katwijk tot Bergen en de Waddeneilanden. Daarnaast trokken schilders ook steeds vaker naar het buitenland. Zonovergoten landschappen van Anton Mauve, George Hendrik Breitner, Isaac Israëls, Ferdinand Hart Nibbrig, Matthieu Wiegman, Mommie Schwarz en Jan Sluijters. Een aparte zaal was gewijd aan William Singer en zijn kunstenaarsvrienden, onder wie Evert Pieters, Walter Griffen en Henri Le Sidaner.

10-06-2016 t/m 28-08-2016

YOU

Deze expositie bevatte de niets verhullende portretten en een videopresentatie uit de serie YOU van de Amsterdamse fotograaf Hans Hiltermann (geb. 1960). Hyperrealistische beelden van mensen in een schaduwloze omgeving, allemaal in dezelfde vorm. Ze kijken je stuk voor stuk recht aan, zonder make-up, sieraden of zichtbare kleding. Rimpels, haartjes, vlekjes, de kleinste oneffenheid, alles is te zien. Heldere, bijna surrealistische ogen dwingen je om terug te kijken. Dat maakte YOU tot een fascinerende, soms confronterende ontmoeting.

21-06-2016 t/m 28-08-2016

Knowing Me, Knowing You

Twee meisjes van 14, de één uit Huizen en de ander gevlucht uit Syrië. In het kunstproject *Knowing Me, Knowing You* bracht kunstenaars en kunstdocente Anne de Vilder haar Nederlandse en buitenlandse leerlingen, grotendeels vluchtelingen uit oorlogsgebieden, bij elkaar. De ene groep volgt het College de Brink in Laren, de andere de Internationale SchakelKlassen (ISK), bedoeld voor kinderen tussen de 12 en 17 jaar. Singer Laren toonde het resultaat van de ontmoeting tussen deze kinderen die elkaar voor de start van het project niet kenden. Verschillen wij wel zo veel van elkaar? Of hebben we meer met de ander gemeen dan we in eerste instantie denken?

De verhalen en tekeningen uit het dagboek zijn samengevoegd in een droomjurk. Deze werd geëxposeerd samen met 120 houten mensfiguren, die gemaakt zijn door de leerlingen. Voor de beeldjes namen zij ofwel zichzelf ofwel hun held als uitgangspunt. Op de wand was een selectie te zien uit een serie portretten van de kinderen, gefotografeerd door Anne de Vilder. Door de werken van de kinderen samen te voegen vervaagden grenzen en werden verhalen inwisselbaar. Persoonlijke ervaringen blijken universele ervaringen.

21-06-2016 t/m 28-08-2016

Dorothe van Driel: glasobjecten

Glaskunstenaar Dorothe van Driel (1957-2006) liet een fascinerend en volstrekt uniek oeuvre na. Haar inspiratie ontleende zij direct aan de natuur. Van Driel liet zich onder andere in Key West, Florida, betoveren door de wereld van de diepzee. Zij schiep er fantastische wezens die herinneren aan koralen, sponzen, kwalen en schelpdieren.

Van Driel werd opgeleid als beeldhouwer aan Academie Minerva in Groningen. Gefascineerd door het materiaal glas experimenteerde ze onophoudelijk met het samensmelten van lagen transparant en gekleurd glas. Haar glasobjecten zijn in 2011 aan de Singercollectie toegevoegd door een schenking van de Stichting Dorothe van Driel. In dat jaar ontving Van Driel postuum de Singer Prijs van de Stichting Vrienden van het Singer Museum.

10-09-2016 t/m 08-01-2017

Schoonheid te koop. Kunsthandel Frans Buffa & Zonen

De Kalverstraat, de bekendste winkelstraat van Nederland, is niet altijd een aaneenschakeling van kleding- en schoenenwinkels geweest. In de 18de en 19de eeuw waren er ook veel prenten- en kunsthandelaren gevestigd. Een van de bekendste was kunsthandel *Frans Buffa & Zonen*. Het publiek verdrong zich regelmatig voor de etalage om een glimp op te vangen van de aangeboden kunstwerken.

Toen de Italiaanse prentenverkoper Francesco Buffa zich in 1790 in Amsterdam vestigde, legde hij de basis voor een kunsthandel die meer dan 150 jaar een stempel drukte op de smaak van het Nederlandse publiek. Verzamelaars uit binnen- en buitenland stelden hier hun kunstcollecties samen. Met tentoonstellingen bracht Buffa niet alleen oude en 19de-eeuwse meesters, maar ook eigentijdse kunstenaars, zoals Jan Hendrik Weissenbruch en Kees van Dongen, onder de aandacht van het publiek. De diversiteit aan relaties van de kunsthandelaar met zijn kunstenaars en met klanten en verzamelaars, waaronder het echtpaar Singer, vormde de rode draad van de tentoonstelling.

10-09-2016 t/m 27-11-2016

Opus Mediae Vitae

Aanvullend op de tentoonstelling over kunsthandel Buffa toonde Singer Laren een reconstructie van William Singers tentoonstelling *Opus Mediae Vitae*. Kunsthandel Buffa organiseerde deze expositie ter gelegenheid van William Singers zeventigste verjaardag in 1938. De tentoonstelling bevatte 24 werken die Singer in de periode 1900-1920 in Laren en Noorwegen schilderde. Het was de laatste van een lange lijst tentoonstellingen die kunsthandelaar Joop Siedenburg van William Singers werk heeft gerealiseerd. Deze reconstructie was mogelijk omdat veertien van de toen getoonde werken zich in de collectie van Singer Laren bevinden.

10-09-2016 t/m 08-01-2017

Singer highlights: Made in Laren

In de periode 1880-1930 transformeerde de beeldende kunst in Europa razendsnel. De vernieuwende stijlen volgden elkaar in hoog tempo op. Kort na 1900 werd het Gooi ook een broedplaats van vernieuwing. De werken uit de Singercollectie tonen die ontwikkelingen in vogelvlucht. Vanaf 1880 kwamen schilders naar Laren om het pure buitenleven, het onbedorven landschap en de authentieke boerenbevolking te schilderen. Aange trokken door

het succes van schilders als Anton Mauve, Albert Neuhuys en Evert Pieters vestigden na 1900 ook jongere kunstenaars zich in Laren en Blaricum. De nieuwe garde zette zich af tegen hun voorgangers en schilderde traditionele onderwerpen op nog niet eerder vertoonde wijze. De werken van Co Breman, Herman Gouwe, Bart van der Leek, Jan Sluijters, Gustave De Smet en Herman Kruidt tonen dat zij hier cruciale stappen in hun schilderkunstige ontwikkeling zetten.

08-12-2016 t/m 08-01-2017

Bob ten Hoope: verkooptentoonstelling

Tot besluit van het jaar organiseerde Singer Laren, samen met de Stichting Vrienden van Bob ten Hoope, een verkooptentoonstelling van de door de bekende Gooise kunstenaar Bob ten Hoope (1920-2014) nagelaten werken. De expositie was een hommage aan deze veelzijdige kunstenaar, die bekend staat om zijn aquarellen, etsen van naakten, cafés scènes, bloemen en Franse landschappen. Voor de tentoonstelling is door de Stichting Vrienden van Bob ten Hoope een gevarieerde selectie uit het oeuvre van Ten Hoope gemaakt. De opbrengst van de verkochte werken kwam voor een groot deel ten goede aan de nieuwbouw van het Singertheater.

Uitreiking TEFAF Restauration Fund

MUSEALE AANWINSTEN

Aanwinsten 2016

16-1-1

Anton Mauve (1838-1888)

Interieur, ca. 1860-1870

Olieverf op papier op paneel, 35 x 49 cm

Schenking uit particulier bezit

16-2-1

Gerard V.A. Röling (1904-1981)

Landschap met paarden, 1963

Olieverf op schildersboard, 29,5 x 39 cm

Schenking uit particulier bezit

16-2-2

Geni Peter (1908-1969)

Interieur met tafel, 1949

Olieverf op papier, 50 x 59 cm

Schenking uit particulier bezit

16-3-1

Koos Breukel (geb. 1962)

Henk de Graaf, 2015

C-print, 195 x 147 cm

Geschenk van de kunstenaar

16-3-2

Koos Breukel (geb. 1962)

Jan Calis, 2015

C-print, 143 x 107 cm

Geschenk van de kunstenaar

16-3-3

Koos Breukel (geb. 1962)

Lize Andriessen, 2015

C-print, 143 x 107 cm

Geschenk van de kunstenaar

16-4-1

Bob ten Hoope (1920-2014)

Liggend naakt, 1967

Krijt op papier, 59 x 39 cm

Schenking Stichting Vrienden Bob ten Hoope

16-4-2

Bob ten Hoope (1920-2014)

Wegdromen (Rêveuse), 1988

Aquarel en krijt op papier, 71 x 100 cm

Schenking Stichting van Vrienden Bob ten Hoope

16-4-3

Bob ten Hoope (1920-2014)

Lycéennes: Bar 'Les Tilleuls' (St. Marcellin), 16 december 1989

Aquarel op papier, 15 x 23 cm

Schenking Stichting van Vrienden Bob ten Hoope

16-4-4

Bob ten Hoope (1920-2014)

Zelfportret (Autoportrait en plein air), 26 september 1999

Aquarel op papier, 77 x 57 cm

Schenking Stichting van Vrienden Bob ten Hoope

16-4-5

Bob ten Hoope (1920-2014)

Modèle vivant, 2000

Aquarel en krijt op papier, 21 x 14 cm

Schenking Stichting van Vrienden Bob ten Hoope

Verzekeringswaarde €1000,-

16-4-6

Bob ten Hoope (1920-2014)

Café d'Ouwe Tak, ongedateerd

Aquarel, houtskool en krijt op papier, 27 x 36 cm

Schenking Stichting van Vrienden Bob ten Hoope

16-4-7

Bob ten Hoope (1920-2014)

Geknielde vrouw, ongedateerd

Krijt op papier, 59 x 39 cm

Schenking Stichting van Vrienden Bob ten Hoope

16-5-1

Gerrit Willem Dijsselhof (1866-1924)

Haringen in Artis, ongedateerd

Olieverf op doek, 34 x 36 cm

Legaat uit particulier bezit

LIJST THEATERVOORSTELLINGEN

Januari 2016

Maandag	11	Januari	Caroline Roodenburg, Lezing Kirchner
Vrijdag	15	Januari	Tango Extremo, Havana
Vrijdag	22	Januari	Johanette Zomer en Hans Eijsackers, O tune full voice
Zaterdag	23	Januari	Patrick Nederkoorn, Code rood
Zondag	24	Januari	Orangerieconcert
Donderdag	28	Januari	Debby Petter, Bed & Breakfast

Februari 2016

donderdag	4	Februari	Yora Rienstra, Drukt haar snor
maandag	8	Februari	Karin Haanappel, Lezing Parijs in de Belle Époque
woensdag	10	Februari	Yentl en de Boer, De snoepwinkel is gesloten
donderdag	11	Februari	Pepijn Schoneveld, Morgen klaart het op
zaterdag	13	Februari	Fernando Lameirinhas, Een fado voor mijn vader
zondag	14	Februari	Orangerieconcert
donderdag	18	Februari	Ben van den Dungen Quartet, A night at the Blue Note
vrijdag	19	Februari	Andermans Veren live

Maart 2016

vrijdag	11	Maart	Rene van Meurs, Even goede vrienden
woensdag	16	Maart	Yvonne Keuls, Familiegedoe
vrijdag	18	Maart	Laura Maaskant, Leef!
zaterdag	19	Maart	Mathilde Santing, Both Sides Now
zondag	20	Maart	Orangerieconcert

April 2016

zaterdag	2	april	Mustafa Duygulu, Closer
donderdag	14	april	Eric Vloeimans, Oliver's Cinema
vrijdag	15	april	Swag
zondag	17	april	Orangerieconcert
vrijdag	22	april	Madelijne Kool, Kool aan de gang met Songs & Selfies

Mei 2016

dinsdag	3	mei	Edwin de Vries, Westerbork Serenade (try out)
woensdag	4	mei	Edwin de Vries, Westerbork Serenade
zaterdag	21	mei	Helmert Woudenberg: Landverrader

September 2016

zaterdag	3	september	Laren Jazz
maandag	19	september	Henk van Os, lezing Zeven jaren passen op 'De Nachtwacht'
maandag	26	september	Anne van Lienden, lezing Buffa

Oktober 2016

vrijdag	7	oktober	Ibrahim Mousa, Transit
zaterdag	8	oktober	Partizanen, Welkom in Partizanië
vrijdag	29	oktober	Dolf Janssen, Oudejaars 2016 (Tryout)
zaterdag	29	oktober	Thijs & Tania, De Uitdaging
maandag	31	oktober	Henk van Os, lezing

November 2016

vrijdag	4	november	Madelijne Kool & Harold Hamersma, Van Wijn ga je Zingen
zaterdag	5	november	Matroesjka, Eeuwig Vlees
donderdag	10	november	Johan Goossens, Daglicht
maandag	21	november	Henk van Os, lezing
vrijdag	25	november	Vincent Bijlo, Het nieuwe nu 2.0
zaterdag	26	november	Wart Kamps, De goede Richard III

December 2016

donderdag	1	december	Daniël Arends, After Party
donderdag	8	december	Very Important Group, Mijn (bij)vrouw
zaterdag	10	december	Alex Roeka, Voort
maandag	12	december	lezing Jaap van Duijn, Vincent en zijn godsbeeld
vrijdag	16	december	Jeroen Zijlstra, Liedjes voor tegen de kerst